DUBBA · OYSS HAZIRLIK
9. Sınıf Tarih Dersi 1. Dönem 2. Ortak Yazılı Sınavı · Senaryo 3
Süre: 40 dakika · Her sorunun puanı yanında yazılıdır.

Adı Soyadı: .....
Sınıf / No: .....
Puan: .....

Telefonda aç: süreli çöz, paylaş

9. Sınıf Tarih · 1. Dönem 2. Ortak Yazılı (Senaryo 3)

1. Aşağıdaki kaynağı inceleyerek soruları cevaplayınız.

> ***Kaynak A*** *— Bir kıyı kasabasındaki eski feneri araştıran bir araştırmacının çalışma defterinden (kurgusal): "Burun Feneri'nin ilk kez hangi yıl yakıldığını araştırıyorum. 1986'da basılan kasaba tarihi kitabında fenerin 1897'de yakıldığı yazıyor; ancak kitabın yazarı bu bilgiyi nereden edindiğini hiçbir yerde belirtmemiş. Liman idaresinin arşivinde fenerin ilk bekçisinin tuttuğu nöbet defterini buldum. Defterin ilk sayfasındaki 'Fenerimiz bu gece ilk defa yandı.' notunun altında 1901 tarihi var. Fenerin kapısının üstündeki kitabede ise yapıma 1896 yılında başlandığı yazılı. Bekçinin torunu da dedesinin, fenerin 'yeni yüzyılın ilk yıllarında' yakıldığını anlattığını söyledi. İki tarih arasındaki farkı çözmek için o yıllarda çıkan liman gazetelerini de taramaya karar verdim."*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1.1. Kaynak A'da adı geçen dört kaynağı **birinci elden** ve **ikinci elden** kaynak olarak sınıflandırınız. Her sınıflandırmanın gerekçesini yazınız.

Kaynak	Birinci elden / İkinci elden	Gerekçe
1986'da basılan kasaba tarihi kitabı		
İlk bekçinin nöbet defteri		
Fenerin kapısı üstündeki kitabe		
Bekçinin torununun anlattıkları		

1.2. Araştırmacı, kaynakları **tenkit** ederek 1897 ve 1901 tarihlerinden birini daha güvenilir bulmuştur. Hangi tarihin daha güvenilir olduğunu yazınız ve bu kararı, kaynakların olaya yakınlığı ile yazarlarının bilgiyi nereden edindiği bakımından **iki** gerekçeyle açıklayınız.

2. Bir ilçe halk kütüphanesi, "Eski Kartpostallarda Kıyı Kasabalarımız" adlı bir dijital tarih projesi yürütmüştür. Projede yapılan işler aşağıda **karışık sırayla** verilmiştir (kurgusal).

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Proje çalışmaları

(A) *Taranan görüntülerdeki okunamayan damga tarihleri ve yanlış yazılmış yer adları ayıklandı; her kartpostala çekildiği yer, yaklaşık tarihi ve yayıncısının adı eklenerek kayıtlar konularına göre etiketlendi.*

(B) *Kartpostallarda görülen iskele, çarşı ve yalılar haritadaki konumlarına işlendi; aynı yerin farklı yıllardaki görüntüleri karşılaştırılarak kıyı yerleşiminin hangi dönemde büyüdüğü yorumlandı.*

(C) *Kartpostalların ön ve arka yüzleri yüksek çözünürlükte tarandı; görüntüler bilgisayarda TIFF ve JPEG dosyaları olarak kaydedildi.*

(D) *Kütüphane "Kıyı kasabalarımız 1900–1950 yılları arasında nasıl değişti?" sorusunu belirledi; halkın bağışladığı yaklaşık iki bin kartpostal toplandı, gönüllüler her bağışı ortak bir çevrim içi tabloya kaydetti.*

(E) *Bulgular etkileşimli bir harita ve zaman çizelgesiyle kütüphanenin genel ağ sitesinde yayımlandı; hazırlanan veri seti başka araştırmacıların kullanımına açıldı.*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

2.1. Dijital tarih çalışmalarında izlenen süreçlerin her birine karşılık gelen proje çalışmasının harfini tabloya yazınız.

Dijital tarih çalışmalarında izlenen süreç	Proje çalışması (harf)
Araştırma ve veri toplama	
Verileri dijitalleştirme	
Verileri düzenleme ve kataloglama	
Verileri analiz etme ve yorumlama	
Sonuçları paylaşma ve sunma	

2.2. Proje ekibi zaman kazanmak için **(A)** çalışmasını atlasaydı **(B)** çalışmasında ulaşılan sonuçlar nasıl etkilenirdi? **İki** gerekçeyle açıklayınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

3. Şekil 1, Anadolu'daki bir höyükte yapılan kazının raporundan derlenmiştir. Höyükte üst üste kurulmuş üç yerleşim tabakası bulunmuştur; en alttaki tabaka en eski yerleşime aittir (kurgusal).

Şekil 1. Höyüğün kazı kesiti ve tabakalardaki buluntular (kurgusal)

III. tabaka en yeni	Yapılar: 120'den fazla bitişik kerpiç ev Buluntular: ortak kullanılan büyük tahıl ambarı, yerleşimi çevreleyen sur, çanak çömlek atölyesi, çevrede bulunmayan ve uzak bölgelerden getirilmiş obsidiyen ile deniz kabuğundan süs eşyaları
II. tabaka	Yapılar: 30 dikdörtgen kerpiç ev Buluntular: evcil buğday ve arpa taneleri, taş orak dişleri, el değirmeni taşları, evlerin yanında küçük tahıl çukurları, koyun ve keçi kemikleri
I. tabaka en eski	Yapılar: 5 dairesel kulübe kalıntısı Buluntular: yabani hayvan kemikleri, taş ok uçları, yabani bitki tohumları; tahıl saklama yeri yok

Yukarıdan aşağı: en yeniden en eskiye

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

3.1. Şekil 1'deki değişimlerden yararlanarak Tarım Devrimi'nin bu yerleşimde **yerleşmeye** iki etkisini ve **ekonomik faaliyetlere** iki etkisini, her birinin şekildeki kanıtıyla birlikte yazınız.

	Etki	Şekildeki kanıt
Yerleşmeye etkisi 1		
Yerleşmeye etkisi 2		
Ekonomik faaliyetlere etkisi 1		
Ekonomik faaliyetlere etkisi 2		

3.2. Kazıyı izleyen bir gazeteci, "III. tabakadaki sur, burada yaşayanların artık geçimini savaş ve yağmayla sağladığını gösterir." yorumunu yapmıştır. Bu yorumu, şekildeki **iki** kanıta dayanarak değerlendiriniz.

4. Aşağıda Tarım Devrimi'nin Eski Çağ medeniyetlerindeki yerleşmeye ve ekonomik faaliyetlere etkilerine ilişkin **sekiz** ifade verilmiştir. Bu ifadelerden **ikisi yanlıştır**.

> ***I.*** *Tarlalarını ekip sulamak zorunda kalan topluluklar, göçebe yaşamı bırakarak üretim yaptıkları toprakların yakınına kalıcı olarak yerleşmiştir.*
> ***II.*** *Komşu köylerin ürettikleri farklı ürünleri birbirleriyle değiş tokuş etmesi, takas ekonomisinin gelişmesini sağlamıştır.*
> ***III.*** *Besin bulma kaygısının azalması ve iş gücüne daha çok ihtiyaç duyulması, tarım yapılan bölgelerde insan sayısının hızla artmasına yol açmıştır.*

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

> ***IV.*** *Artı ürünün depolanması ve korunması ihtiyacı, tarım dışında yeni iş kollarının doğmasına neden olmuştur.*
> ***V.*** *Bitkilerle birlikte hayvanların da evcilleştirilmesi, hayvancılığı tarımın yanında yeni bir geçim kaynağı hâline getirmiştir.*
> ***VI.*** *Tarım zahmetli bir iş olduğundan ve kalabalık topluluklar hâlinde yaşamayı gerektirdiğinden köy benzeri ilk toplu yerleşimler kurulmuştur.*
> ***VII.*** *Yerleşik hayata geçen insanlar taşınmaz mal edinmediği için Tarım Devrimi'nden sonra da özel mülkiyet kavramı ortaya çıkmamıştır.*
> ***VIII.*** *Artı ürünün ortaya çıkması, ürünleri kayıt altına alma ihtiyacını ortadan kaldırmıştır.*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

4.1. Doğru ifadeleri **yerleşmeye etkisi** ve **ekonomik faaliyetlere etkisi** olarak gruplandırınız; yanlış olan iki ifadeyi ise üçüncü sütuna yazınız. Tabloya yalnızca ifadelerin numaralarını yazınız.

Yerleşmeye etkisi	Ekonomik faaliyetlere etkisi	Yanlış ifadeler

4.2. Yanlış olduğunu belirlediğiniz **iki** ifadenin her birinin neden yanlış olduğunu açıklayarak doğru biçimini yazınız.

5. Aşağıdaki tablo, dört Eski Çağ medeniyetinin yönetim ve ordu sistemlerine ilişkin bir karşılaştırma

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

çalışmasından derlenmiştir (kurgusal).

Medeniyet	Yönetim biçimi	Hükümdarın konumu	Ordunun özelliği
Sümerler	Kent devletleri; her büyük şehir bir krallık gibi örgütlenmiştir.	Ensi ya da patesi denilen yönetici, idare yetkisinin yanında başrahip, başkomutan ve başyargıçtır.	Kentler arasındaki sınır savaşları yüzünden şehirler surlarla çevrilmiş, savaş arabalı birlikler ve piyadelerden oluşan düzenli birlikler kurulmuştur.
Mısırlılar	Aşağı ve Yukarı Mısır'ın birleşmesiyle kurulan, krallıkla yönetilen büyük devlet	Mutlak güce sahip kral, tanrının yeryüzündeki temsilcisi sayılır; MÖ XV. yüzyıldan sonra "firavun" unvanını kullanır.	Önce valilerin topladığı milis kuvvetlere dayanır; iç kargaşalardan sonra gençlerden düzenli ordu kurulmuş, paralı askerler de kullanılmıştır.
Akadlar	Krallık; şehir devleti modelinden çok sayıda şehri egemenliğinde tutan büyük devlet modeline geçilmiştir.	Krallar "dünya hâkimi" olarak anılmış, Naramsin tanrı kral kabul edilmiştir.	Mezopotamya'daki ilk daimî ordu; uzak bölgelere hızlı seferler yapılmış ama ordunun ihtiyaçları düzenli karşılanamamıştır.
Hititler	Krallık; kral ölünce onun soyundan gelen vâris tahta çıkmıştır.	Kral, Fırtına Tanrısı'nın yeryüzündeki temsilcisi olarak başrahip ve başkomutandır; üst düzey görevlilerin bulunduğu Pankuş adlı bir meclis vardır.	Ordunun temel unsurları piyadeler ve savaş arabalarıdır; silahlar bronzdan yapılmıştır.

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

5.1. Tablodaki dört medeniyetin yönetim biçimlerini karşılaştırınız. Aralarındaki **bir benzerliği** ve **bir farklılığı**, tablodaki bilgilere dayanarak açıklayınız.

5.2. Tablodaki bilgilerden yola çıkarak Eski Çağ'da ordu ile yönetim arasındaki ilişkiye dair **iki** çıkarım yapınız. Her çıkarımı tablodaki bir medeniyet örneğiyle destekleyiniz.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

6. Aşağıdaki kaynağı inceleyerek soruları cevaplayınız.

> ***Kaynak B*** *— Bir tarih dergisinin "Lejyonun Gücü" başlıklı yazısından (kurgusal): "Roma henüz İtalya'da küçük bir şehir devletiyken asker olmak bir ayrıcalıktı: Yalnızca şehrin klanlarından birine üye olan yetişkin erkekler yurttaş sayılır, yalnızca onlar silah taşıyabilirdi. Roma toprakları genişledikçe bu düzen yetmez oldu. Ordunun çoğunluğu yine piyadelerden oluşuyor, her yurttaş yine asker kabul ediliyordu; ancak artık lejyon denilen birliklerde düzenli maaş alan lejyonerler savaşıyordu. Askere duyulan ihtiyaç arttıkça para karşılığı savaşan yabancı askerler de orduya alındı. Lejyonerin zırhı, miğferi, kılıcı ve kalkanı onu rakiplerine karşı üstün kılıyordu. Kuşatmalarda askerler kalkanlarını başlarının üstünde ve yanlarında birleştirip kaplumbağa dizilişi denilen bir düzene girer, oklara ve taşlara karşı birlikte ilerlerdi. Yine de bu ağır donanım, lejyonerin hızlı hareket etmesini zorlaştırıyordu."*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

6.1. Kaynak B'ye göre Roma ordusunda zaman içinde **değişen** iki özelliği ve **süren (değişmeyen)** bir özelliği yazınız. Değişimin nedenini kaynağa dayanarak açıklayınız.

6.2. Kaynak B'de anlatılan kaplumbağa dizilişinin Roma ordusuna sağladığı **bir avantajı** ve getirdiği **bir dezavantajı**, kaynaktaki bilgilerle açıklayınız.

Cevap anahtarı: çözdükten sonra okut.
Her maddenin tam puan ölçütü, kısmi ve sıfır puan durumu, olası yanıt. Kendini puanla, aynı sayfadan 40 dakikalık sayaçla yeniden çöz.

© 2026 Dubba. Bu yazılının soruları, şekilleri, puanlama anahtarı ve çözümleri Dubba'nın özgün eseridir (5846 sayılı FSEK); tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde ve değiştirilmeden çoğaltıp öğrencilere, sınıflara, okullara ve kurslara bedelsiz dağıtabilirsin; satılamaz, ücretli bir ürün ya da hizmette kullanılamaz, ticari amaçla kullanılamaz, başka sitede barındırılamaz, kaynak dubba.com.tr gösterilir. Telif Politikası 3. madde: dubba.com.tr/telif

DUBBA · OYSS HAZIRLIK **CEVAP ANAHTARI**

9. Sınıf Tarih Dersi 1. Dönem 2. Ortak Yazılı Sınavı · Senaryo 3

Süre: 40 dakika · Her sorunun puanı yanında yazılıdır.

Anahtar ve sorular çevrim içi

9. Sınıf Tarih · 1. Dönem 2. Ortak Yazılı (Senaryo 3)

1. Aşağıdaki kaynağı inceleyerek soruları cevaplayınız.

> ***Kaynak A*** *— Bir kıyı kasabasındaki eski feneri araştıran bir araştırmacının çalışma defterinden (kurgusal): "Burun Feneri'nin ilk kez hangi yıl yakıldığını araştırıyorum. 1986'da basılan kasaba tarihi kitabında fenerin 1897'de yakıldığı yazıyor; ancak kitabın yazarı bu bilgiyi nereden edindiğini hiçbir yerde belirtmemiş. Liman idaresinin arşivinde fenerin ilk bekçisinin tuttuğu nöbet defterini buldum. Defterin ilk sayfasındaki 'Fenerimiz bu gece ilk defa yandı.' notunun altında 1901 tarihi var. Fenerin kapısının üstündeki kitabede ise yapıma 1896 yılında başlandığı yazılı. Bekçinin torunu da dedesinin, fenerin 'yeni yüzyılın ilk yıllarında' yakıldığını anlattığını söyledi. İki tarih arasındaki farkı çözmek için o yıllarda çıkan liman gazetelerini de taramaya karar verdim."*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1.1. Kaynak A'da adı geçen dört kaynağı **birinci elden** ve **ikinci elden** kaynak olarak sınıflandırınız. Her sınıflandırmanın gerekçesini yazınız.

Kaynak	Birinci elden / İkinci elden	Gerekçe
1986'da basılan kasaba tarihi kitabı		
İlk bekçinin nöbet defteri		
Fenerin kapısı üstündeki kitabe		
Bekçinin torununun anlattıkları		

1.2. Araştırmacı, kaynakları **tenkit** ederek 1897 ve 1901 tarihlerinden birini daha güvenilir bulmuştur. Hangi tarihin daha güvenilir olduğunu yazınız ve bu kararı, kaynakların olaya yakınlığı ile yazarlarının bilgiyi nereden edindiği bakımından **iki** gerekçeyle açıklayınız.

2. Bir ilçe halk kütüphanesi, "Eski Kartpostallarda Kıyı Kasabalarımız" adlı bir dijital tarih projesi yürütmüştür. Projede yapılan işler aşağıda **karışık sırayla** verilmiştir (kurgusal).

> ***Proje çalışmaları***
> ***(A)*** *Taranan görüntülerdeki okunamayan damga tarihleri ve yanlış yazılmış yer adları ayıklandı; her kartpostala çekildiği yer, yaklaşık tarihi ve yayıncısının adı eklenerek kayıtlar konularına göre etiketlendi.*
> ***(B)*** *Kartpostallarda görülen iskele, çarşı ve yalılar haritadaki konumlarına işlendi; aynı yerin farklı yıllardaki görüntüleri karşılaştırılarak kıyı yerleşiminin hangi dönemde büyüdüğü yorumlandı.*
> ***(C)*** *Kartpostalların ön ve arka yüzleri yüksek çözünürlükte tarandı; görüntüler bilgisayarda TIFF ve JPEG dosyaları olarak kaydedildi.*
> ***(D)*** *Kütüphane "Kıyı kasabalarımız 1900–1950 yılları arasında nasıl değişti?" sorusunu belirledi; halkın*

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

> *bağışladığı yaklaşık iki bin kartpostal toplandı, gönüllüler her bağışı ortak bir çevrim içi tabloya kaydetti.* ***(E)*** *Bulgular etkileşimli bir harita ve zaman çizelgesiyle kütüphanenin genel ağ sitesinde yayımlandı; hazırlanan veri seti başka araştırmacıların kullanımına açıldı.*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

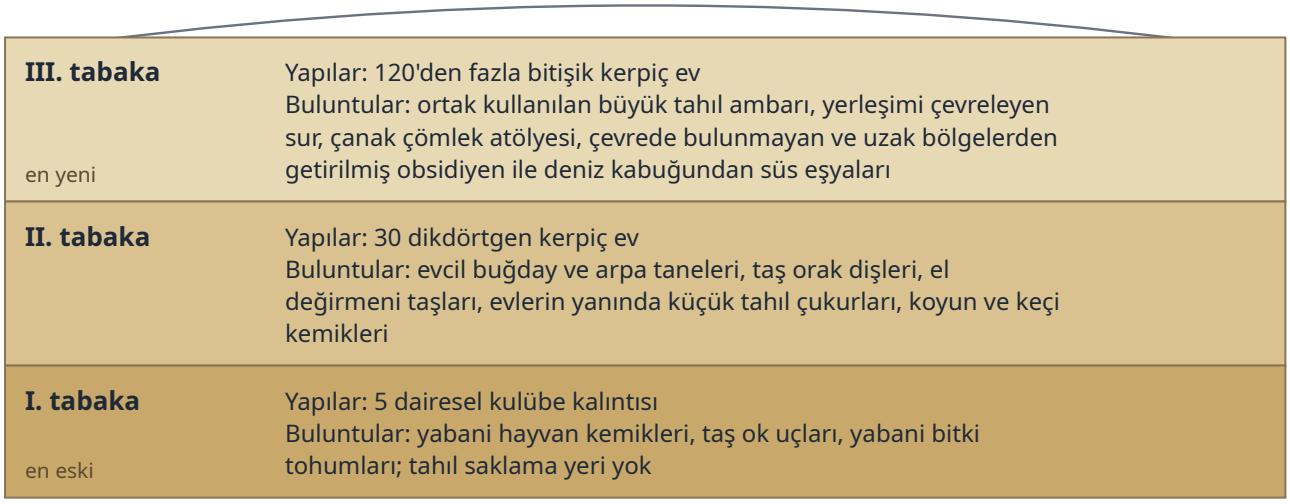
2.1. Dijital tarih çalışmalarında izlenen süreçlerin her birine karşılık gelen proje çalışmasının harfini tabloya yazınız.

Dijital tarih çalışmalarında izlenen süreç	Proje çalışması (harf)
Araştırma ve veri toplama	
Verileri dijitalleştirme	
Verileri düzenleme ve kataloglama	
Verileri analiz etme ve yorumlama	
Sonuçları paylaşma ve sunma	

2.2. Proje ekibi zaman kazanmak için **(A)** çalışmasını atlasaydı **(B)** çalışmasında ulaşılan sonuçlar nasıl etkilenirdi? **İki** gerekçeyle açıklayınız.

3. Şekil 1, Anadolu'daki bir höyükte yapılan kazının raporundan derlenmiştir. Höyükte üst üste kurulmuş üç yerleşim tabakası bulunmuştur; en alttaki tabaka en eski yerleşime aittir (kurgusal).

Şekil 1. Höyüğün kazı kesiti ve tabakalardaki buluntular (kurgusal)

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

3.1. Şekil 1'deki değişimlerden yararlanarak Tarım Devrimi'nin bu yerleşimde **yerleşmeye** iki etkisini ve **ekonomik faaliyetlere** iki etkisini, her birinin şekildeki kanıtıyla birlikte yazınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

	Etki	Şekildeki kanıt
Yerleşmeye etkisi 1		
Yerleşmeye etkisi 2		
Ekonomik faaliyetlere etkisi 1		
Ekonomik faaliyetlere etkisi 2		

3.2. Kazıyı izleyen bir gazeteci, "III. tabakadaki sur, burada yaşayanların artık geçimini savaş ve yağmayla sağladığını gösterir." yorumunu yapmıştır. Bu yorumu, şekildeki **iki** kanıta dayanarak değerlendiriniz.

4. Aşağıda Tarım Devrimi'nin Eski Çağ medeniyetlerindeki yerleşmeye ve ekonomik faaliyetlere etkilerine ilişkin **sekiz** ifade verilmiştir. Bu ifadelerden **ikisi yanlıştır**.

> ***I.*** *Tarlalarını ekip sulamak zorunda kalan topluluklar, göçebe yaşamı bırakarak üretim yaptıkları toprakların yakınına kalıcı olarak yerleşmiştir.*
> ***II.*** *Komşu köylerin ürettikleri farklı ürünleri birbirleriyle değiş tokuş etmesi, takas ekonomisinin gelişmesini sağlamıştır.*
> ***III.*** *Besin bulma kaygısının azalması ve iş gücüne daha çok ihtiyaç duyulması, tarım yapılan bölgelerde insan sayısının hızla artmasına yol açmıştır.*
> ***IV.*** *Artı ürünün depolanması ve korunması ihtiyacı, tarım dışında yeni iş kollarının doğmasına neden olmuştur.*
> ***V.*** *Bitkilerle birlikte hayvanların da evcilleştirilmesi, hayvancılığı tarımın yanında yeni bir geçim kaynağı hâline getirmiştir.*
> ***VI.*** *Tarım zahmetli bir iş olduğundan ve kalabalık topluluklar hâlinde yaşamayı gerektirdiğinden köy benzeri ilk toplu yerleşimler kurulmuştur.*
> ***VII.*** *Yerleşik hayata geçen insanlar taşınmaz mal edinmediği için Tarım Devrimi'nden sonra da özel mülkiyet kavramı ortaya çıkmamıştır.*
> ***VIII.*** *Artı ürünün ortaya çıkması, ürünleri kayıt altına alma ihtiyacını ortadan kaldırmıştır.*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

4.1. Doğru ifadeleri **yerleşmeye etkisi** ve **ekonomik faaliyetlere etkisi** olarak gruplandırınız; yanlış olan iki ifadeyi ise üçüncü sütuna yazınız. Tabloya yalnızca ifadelerin numaralarını yazınız.

Yerleşmeye etkisi	Ekonomik faaliyetlere etkisi	Yanlış ifadeler

4.2. Yanlış olduğunu belirlediğiniz **iki** ifadenin her birinin neden yanlış olduğunu açıklayarak doğru biçimini yazınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

5. Aşağıdaki tablo, dört Eski Çağ medeniyetinin yönetim ve ordu sistemlerine ilişkin bir karşılaştırma çalışmasından derlenmiştir (kurgusal).

Medeniyet	Yönetim biçimi	Hükümdarın konumu	Ordunun özelliği
Sümerler	Kent devletleri; her büyük şehir bir krallık gibi örgütlenmiştir.	Ensi ya da patesi denilen yönetici, idare yetkisinin yanında başrahip, başkomutan ve başyargıçtır.	Kentler arasındaki sınır savaşları yüzünden şehirler surlarla çevrilmiş, savaş arabalı birlikler ve piyadelerden oluşan düzenli birlikler kurulmuştur.
Mısırlılar	Aşağı ve Yukarı Mısır'ın birleşmesiyle kurulan, krallıkla yönetilen büyük devlet	Mutlak güce sahip kral, tanrının yeryüzündeki temsilcisi sayılır; MÖ XV. yüzyıldan sonra "firavun" unvanını kullanır.	Önce valilerin topladığı milis kuvvetlere dayanır; iç kargaşalardan sonra gençlerden düzenli ordu kurulmuş, paralı askerler de kullanılmıştır.
Akadlar	Krallık; şehir devleti modelinden çok sayıda şehri egemenliğinde tutan büyük devlet modeline geçilmiştir.	Krallar "dünya hâkimi" olarak anılmış, Naramsin tanrı kral kabul edilmiştir.	Mezopotamya'daki ilk daimî ordu; uzak bölgelere hızlı seferler yapılmış ama ordunun ihtiyaçları düzenli karşılanamamıştır.
Hititler	Krallık; kral ölünce onun soyundan gelen vâris tahta çıkmıştır.	Kral, Fırtına Tanrısı'nın yeryüzündeki temsilcisi olarak başrahip ve başkomutandır; üst düzey görevlilerin bulunduğu Pankuş adlı bir meclis vardır.	Ordunun temel unsurları piyadeler ve savaş arabalarıdır; silahlar bronzdan yapılmıştır.

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

5.1. Tablodaki dört medeniyetin yönetim biçimlerini karşılaştırınız. Aralarındaki **bir benzerliği** ve **bir farklılığı**, tablodaki bilgilere dayanarak açıklayınız.

5.2. Tablodaki bilgilerden yola çıkarak Eski Çağ'da ordu ile yönetim arasındaki ilişkiye dair **iki** çıkarım yapınız. Her çıkarımı tablodaki bir medeniyet örneğiyle destekleyiniz.

6. Aşağıdaki kaynağı inceleyerek soruları cevaplayınız.

> ***Kaynak B*** *— Bir tarih dergisinin "Lejyonun Gücü" başlıklı yazısından (kurgusal): "Roma henüz İtalya'da küçük bir şehir devletiyken asker olmak bir ayrıcalıktı: Yalnızca şehrin klanlarından birine üye olan yetişkin erkekler yurttaş sayılır, yalnızca onlar silah taşıyabilirdi. Roma toprakları genişledikçe bu düzen yetmez oldu. Ordunun çoğunluğu yine piyadelerden oluşuyor, her yurttaş yine asker kabul ediliyordu; ancak artık lejyon denilen birliklerde düzenli maaş alan lejyonerler savaşıyordu. Askere duyulan ihtiyaç arttıkça para karşılığı savaşan yabancı askerler de orduya alındı. Lejyonerin zırhı, miğferi, kılıcı ve kalkanı onu rakiplerine karşı üstün kılıyordu. Kuşatmalarda askerler kalkanlarını başlarının üstünde ve yanlarında birleştirip kaplumbağa dizilişi denilen bir düzene girer, oklara ve taşlara karşı birlikte ilerlerdi. Yine de bu ağır donanım, lejyonerin hızlı hareket etmesini zorlaştırıyordu."*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

6.1. Kaynak B'ye göre Roma ordusunda zaman içinde **değişen** iki özelliği ve **süren (değişmeyen)** bir özelliği yazınız. Değişimin nedenini kaynağa dayanarak açıklayınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

6.2. Kaynak B'de anlatılan kaplumbağa dizilişinin Roma ordusuna sağladığı **bir avantajı** ve getirdiği **bir dezavantajı**, kaynaktaki bilgilerle açıklayınız.

Puanlama anahtarı ve örnek cevaplar Dubba'nın hazırladığı örneklerdir; resmî değerlendirme ölçütleri ODSGM ve okulun tarafından belirlenir.

Soru – Öğrenme Çıktısı – Beceri

Soru	Öğrenme çıktısı	Beceri
1	TAR.9.1.3. Tarihsel bilginin üretim sürecini çözümleyebilme	SBAB2.3. Kaynağı İnceleme; SBAB2.4. Kaynağı Sorgulama
2	TAR.9.1.4. Dijitalleşmenin tarih araştırma ve yazımının dönüşümüne etkisini değerlendirebilme	KB2.4. Çözümleme; KB2.17. Değerlendirme
3	TAR.9.2.1. Tarım Devrimi'nin Eski Çağ medeniyetlerindeki yerleşmeye ve ekonomik faaliyetlere etkisini değerlendirebilme	SBAB2.5. Kaynağı Yorumlama; KB2.17. Değerlendirme
4	TAR.9.2.1. Tarım Devrimi'nin Eski Çağ medeniyetlerindeki yerleşmeye ve ekonomik faaliyetlere etkisini değerlendirebilme	KB2.4. Çözümleme
5	TAR.9.2.2. Eski Çağ'daki farklı medeniyetlerin yönetim ve ordu sistemlerini özetleyebilme	KB2.7. Karşılaştırma
6	TAR.9.2.2. Eski Çağ'daki farklı medeniyetlerin yönetim ve ordu sistemlerini özetleyebilme	SBAB2.5. Kaynağı Yorumlama; SBAB4. Değişim ve Sürekliliği Algılama

Puanlama Tablosu

1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	3.2	4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2	Toplam
8	10	10	6	12	6	8	6	8	8	10	8	100

Çözümler ve Puanlama Anahtarı

1.1. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 2+2+2+2 (her kaynak için doğru sınıflandırma 1, gerekçe 1 puan).

Kaynak	Birinci elden / İkinci elden	Gerekçe
1986'da basılan kasaba tarihi kitabı	İkinci elden	Olaydan yaklaşık doksan yıl sonra, başka kaynaklardan derlenerek yazılmıştır.
İlk bekçinin nöbet defteri	Birinci elden	Olayın yaşandığı gece, olaya tanık olan bekçi tarafından tutulmuş özgün bir kayıttır.
Fenerin kapısı üstündeki kitabe	Birinci elden	Fenerin yapıldığı dönemde yapının üzerine yazılmış özgün bir kaynaktır.
Bekçinin torununun anlattıkları	İkinci elden	Torun olaya tanık olmamıştır; yıllar sonra dedesinden duyduklarını aktarmaktadır.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

KISMİ PUAN: Her doğru sınıflandırma 1 puan, sınıflandırmayla uyumlu her doğru gerekçe 1 puan. Yanlış sınıflandırılan kaynağın gerekçesine puan verilmez.

SIFIR PUAN: Boş, bütün kaynakları yanlış sınıflandıran ya da gerekçe yerine kaynağın adını tekrar eden cevaplar.

1.2. TAM PUAN (10 PUAN)

Dağılım: 2+4+4 (tarih 2, her gerekçe 4 puan).

Beklenen tarih: **1901**. Kabul edilen gerekçeler (herhangi ikisi):

- **Olaya yakınlık:** 1901 tarihi, fenerin yandığı gece fenerin ilk bekçisinin tuttuğu nöbet defterine dayanır; bu, olaya tanık olan kişinin yazdığı birinci elden bir kaynaktır. 1897 tarihi ise olaydan yaklaşık doksan yıl sonra basılmış ikinci elden bir kitapta geçmektedir.
- **Bilginin nereden edinildiği:** Kitabın yazarı 1897 bilgisini hangi kaynaktan aldığını belirtmemiştir; kaynağı belli olmayan bilginin doğruluğu sınanamaz, bu yüzden güvenilirliği zayıftır.
- **Kaynakların birbirini desteklemesi:** Torunun aktardığı "yeni yüzyılın ilk yılları" ifadesi 1901 ile uyumludur. Kitabedeki 1896 yapım başlangıcı da 1897'nin fenerin yakılış yılı değil, yapım yıllarına ait bir tarih olabileceğini, kitabın yazarının bu iki bilgiyi karıştırmış olabileceğini düşündürür.

KISMİ PUAN: 1901 yazılmış, yalnızca bir gerekçe açıklanmışsa 6 puan. Tarih yazılmadan iki doğru gerekçe açıklanmışsa 8 puan. Gerekçe kaynakla ilişkilendirilmeden ("eski kaynak daha doğrudur" gibi) yazılmışsa her gerekçe için 1 puan.

SIFIR PUAN: Boş, gerekçesiz yalnızca tarih yazan ya da 1897'yi kitap basılı olduğu için güvenilir bulan cevaplar.

2.1. TAM PUAN (10 PUAN)

Dağılım: 2+2+2+2+2 (her doğru eşleştirme 2 puan).

Dijital tarih çalışmalarında izlenen süreç	Proje çalışması (harf)
Araştırma ve veri toplama	D
Verileri dijitalleştirme	C
Verileri düzenleme ve kataloglama	A
Verileri analiz etme ve yorumlama	B
Sonuçları paylaşma ve sunma	E

KISMİ PUAN: Her doğru eşleştirme 2 puan; yanlış eşleştirme puan almaz.

SIFIR PUAN: Boş ya da hiçbir süreci doğru eşleştiremeyen cevaplar.

2.2. TAM PUAN (6 PUAN)

Dağılım: 3+3 (her gerekçe 3 puan).

Kabul edilen gerekçeler (herhangi ikisi):

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

- Yanlış yazılmış yer adları ve okunamayan tarihler ayıklanmadığı için bazı kartpostallar haritada yanlış yere ya da yanlış yıla işlenir; kıyı yerleşiminin hangi dönemde büyüdüğüne ilişkin yorum hatalı olur, sonuçların geçerliliği ve güvenilirliği azalır.
- Kartpostallara yer, tarih ve yayıncı bilgisi eklenip etiketlenmediği için aynı yerin farklı yıllara ait görüntüleri bulunup bir araya getirilemez; karşılaştırma yapmak zorlaşır ya da imkânsızlaşır.
- Tarihi belli olmayan kayıtlar zaman çizelgesine yerleştirilemez; eksik veriyle yapılan analiz kasabanın değişimini tam olarak göstermez.

KISMİ PUAN: Yalnızca bir gerekçe açıklanmışsa 3 puan. "Sonuçlar yanlış olurdu" gibi nedeni açıklanmamış bir yargı için 1 puan.

SIFIR PUAN: Boş, (A) ve (B) çalışmalarıyla ilişkisi kurulmamış ya da (A) adımının atlanmasının yalnızca zaman kazandıracağını yazan cevaplar.

3.1. TAM PUAN (12 PUAN)

Dağılım: 3+3+3+3 (her satırda etki 1, şekildeki kanıt 2 puan).

Yerleşmeye etkileri (herhangi ikisi):

- Geçici barınaklardan kalıcı evlere geçilmesi (yerleşik hayat) — kanıt: I. tabakadaki dairesel kulübelerin yerini II. tabakada dikdörtgen kerpiç evlerin alması.
- Nüfusun artması ve yerleşimin büyümesi — kanıt: ev sayısının 5'ten 30'a, ardından 120'nin üzerine çıkması.
- Kalabalık, toplu yerleşimlerin ortaya çıkması — kanıt: III. tabakadaki bitişik evler ve yerleşimi çevreleyen sur.

Ekonomik faaliyetlere etkileri (herhangi ikisi):

- Tarımsal üretime geçilmesi — kanıt: evcil buğday ve arpa taneleri, orak dişleri, el değirmeni taşları.
- Hayvancılığın başlaması — kanıt: II. tabakadaki koyun ve keçi kemikleri.
- Artı ürünün ortaya çıkması ve depolanması — kanıt: tahıl çukurları, III. tabakadaki büyük ortak ambar.
- Zanaatın ve iş bölümünün gelişmesi — kanıt: çanak çömlek atölyesi.
- Takas ya da ticaret yapılması — kanıt: çevrede bulunmayan, uzak bölgelerden getirilmiş obsidiyen ve deniz kabuğu.

KISMİ PUAN: Her satır ayrı puanlanır: etki doğru ve kanıtı şekilden gösterilmişse 3, etki doğru ama kanıt yok ya da şekille ilgisizse 1 puan. Aynı etki iki satıra yazılmışsa yalnızca biri puanlanır. Ekonomik bir etki yerleşme satırına (ya da tersi) yazılmışsa o satır en fazla 1 puan alır.

SIFIR PUAN: Boş, şekille ilgisi olmayan ya da Tarım Devrimi'nden önceki yaşamı (avcılık, toplayıcılık) etki olarak yazan cevaplar.

3.2. TAM PUAN (6 PUAN)

Dağılım: 2+2+2 (tutum 2, her kanıt 2 puan).

Beklenen tutum: Yoruma katılmama. Sur, topluluğun geçimini savaştan sağladığını değil, büyüyen yerleşimi ve biriken artı ürünü korumak istediğini gösterir. Kabul edilen kanıtlar (herhangi ikisi):

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

- III. tabakada surla birlikte büyük ortak tahıl ambarı bulunması, korunmak istenen şeyin depolanan ürün olduğunu gösterir.
- Evcil buğday ve arpa, orak dişleri ve el değirmeni taşları, geçimin tarıma dayandığını gösterir.
- Koyun ve keçi kemikleri hayvancılık yapıldığını gösterir.
- Çanak çömlek atölyesi ve uzak bölgelerden gelen obsidiyen ile deniz kabuğu, zanaat ve takasla geçinildiğini gösterir.

KISMİ PUAN: Tutum belirtilmiş, tek kanıt gösterilmişse 4 puan. Tutum belirtilmeden iki kanıt gösterilmişse 4 puan. Kanıt şekilden değil genel bilgiden verilmişse her kanıt için 1 puan.

SIFIR PUAN: Boş, gerekçesiz "katılıyorum/katılmıyorum" ya da yorumu yalnızca tekrar eden cevaplar.

4.1. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: Her doğru yerleştirilen ifade 1 puan (8 × 1).

Yerleşmeye etkisi	Ekonomik faaliyetlere etkisi	Yanlış ifadeler
I, III, VI	II, IV, V	VII, VIII

Açıklama: I (kalıcı yerleşim), III (nüfus artışı) ve VI (köy benzeri toplu yerleşimler) yerleşmeye; II (takas ekonomisi), IV (yeni iş kolları) ve V (hayvancılık) ekonomik faaliyetlere ilişkindir.

KISMİ PUAN: Her doğru yerleştirilen numara 1 puan; yanlış sütuna yazılan numara puan almaz.

SIFIR PUAN: Boş ya da hiçbir ifadeyi doğru sütuna yerleştiremeyen cevaplar.

4.2. TAM PUAN (6 PUAN)

Dağılım: 3+3 (her ifade için neden yanlış olduğu 1, doğru biçimi 2 puan).

- **VII:** Yanlıştır; çünkü kalıcı yerleşik yaşama geçen insanlar ev ve toprak gibi taşınmaz mallar edinmeye başlamıştır. Doğrusu: Yerleşik hayata geçen insanların taşınmaz mal edinmesi, özel mülkiyet kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur.
- **VIII:** Yanlıştır; çünkü artı ürünün hem saklanması hem de vergilendirilmesi gerektiğinden kayıt tutmak zorunlu hâle gelmiştir. Doğrusu: Artı ürün, ürünleri kayıt altına alma ihtiyacını doğurmuş ve bu ihtiyaç yazının icadının önemli nedenlerinden biri olmuştur.

KISMİ PUAN: Her ifade ayrı puanlanır: doğru biçimi yazılmış ama yanlışlığın nedeni açıklanmamışsa 2, yalnızca nedeni açıklanmışsa 1 puan. 4.1'de yanlış ifade olarak seçilmemiş olsa bile VII ya da VIII doğru düzeltilmişse puan verilir.

SIFIR PUAN: Boş, doğru ifadelerden birini "düzelten" ya da ifadeyi yalnızca olumsuz yapıya çeviren ("… ortaya çıkmıştır" gibi gerekçesiz) cevaplar.

5.1. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 4+4 (benzerlik 4, farklılık 4 puan).

Kabul edilen benzerlikler (biri yeterli):

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

- Dört medeniyette de yönetim tek bir hükümdarın elindedir; Mısır, Akad ve Hitit krallıkla yönetilmiş, Sümer kentleri de birer krallık gibi örgütlenmiştir.
- Dört medeniyette de hükümdarın dinî bir konumu vardır: Sümer yöneticisi başrahiptir, Mısır kralı tanrının yeryüzündeki temsilcisidir, Akad'da Naramsin tanrı kral kabul edilmiştir, Hitit kralı Fırtına Tanrısı'nın temsilcisi ve başrahiptir.

Kabul edilen farklılıklar (biri yeterli):

- Sümerler birbirinden ayrı kent devletleri hâlinde örgütlenirken Akadlar çok sayıda şehri tek yönetim altında toplayan büyük devlet modeline geçmiştir.
- Hititlerde üst düzey görevlilerin bulunduğu Pankuş adlı bir meclis vardır; tabloda Mısır kralının ise mutlak güce sahip olduğu belirtilmektedir.
- Sümer yöneticisi başyargıç olarak yargı yetkisini de elinde tutar; tabloda diğer hükümdarlar için böyle bir görev belirtilmemiştir.

KISMİ PUAN: Yalnızca benzerlik ya da yalnızca farklılık tabloya dayanarak açıklanmışsa 4 puan. Benzerlik ya da farklılık doğru ama tablodan örnek gösterilmemişse her biri için 2 puan.

SIFIR PUAN: Boş, tabloyla ilgisi olmayan ya da ordu özelliklerini karşılaştıran cevaplar.

5.2. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 4+4 (her çıkarım 2, medeniyet örneği 2 puan).

Kabul edilen çıkarımlar (herhangi ikisi; tabloya dayalı başka tutarlı çıkarımlar da kabul edilir):

- Devlet büyüdükçe ve tehditler arttıkça düzenli ya da daimî ordu ihtiyacı doğmuştur. Örnek: Sümer kentleri büyüyüp birbiriyle savaştıkça düzenli birlikler kurmuştur; çok sayıda şehri egemenliğinde tutan Akadlar ilk daimî orduyu kurmuştur.
- Hükümdar çoğu zaman ordunun da başıdır; yönetim ile askerî güç aynı kişide toplanır. Örnek: Sümer yöneticisi ve Hitit kralı aynı zamanda başkomutandır.
- Ordu, merkezî yönetimin otoritesini korumak için güçlendirilmiştir. Örnek: Mısır'da iç kargaşalardan sonra milis kuvvetler yerine düzenli ordu kurulmuştur.
- Ordunun ihtiyaçları karşılanamadığında geniş toprakları elde tutmak zorlaşır. Örnek: Akadlar uzak bölgelere sefer yapmış ama ordunun ihtiyaçlarını düzenli karşılayamamıştır.

KISMİ PUAN: Yalnızca bir çıkarım örnekle desteklenmişse 4 puan. Çıkarım doğru ama medeniyet örneği verilmemişse her çıkarım için 2 puan.

SIFIR PUAN: Boş, tablodaki bilgiyi yalnızca aynen aktaran (çıkarım içermeyen) ya da tabloyla ilgisiz cevaplar.

6.1. TAM PUAN (10 PUAN)

Dağılım: 3+3+2+2 (her değişen özellik 3, süren özellik 2, değişimin nedeni 2 puan).

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

- **Değişen özellikler (herhangi ikisi):** Askerlik başta yalnızca klan üyesi yetişkin erkek yurttaşlara ait bir ayrıcalıkken sonradan para karşılığı savaşan yabancı askerler de orduya alınmıştır; askerler lejyon denilen birliklerde düzenli maaş alan lejyonerlere dönüşmüştür; ordunun asker kaynağı genişlemiştir.
- **Süren özellik (biri yeterli):** Ordunun çoğunluğu piyadelerden oluşmaya devam etmiştir; her yurttaş asker kabul edilmeye devam etmiştir.
- **Değişimin nedeni:** Roma topraklarının genişlemesiyle askere duyulan ihtiyacın artması; şehir devleti dönemindeki sınırlı yurttaş askerliğinin geniş toprakları korumaya yetmemesi.

KISMİ PUAN: Her öge ayrı puanlanır. Değişen özellik yazılmış ama öncesi ve sonrası belirtilmemişse ("paralı asker alındı" gibi) o özellik için 2 puan. Süren özellik olarak değişen bir özellik yazılmışsa puan verilmez.

SIFIR PUAN: Boş, kaynakla ilgisiz ya da yalnızca silahları sıralayan cevaplar.

6.2. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 4+4 (avantaj 4, dezavantaj 4 puan).

- **Avantaj:** Askerler kalkanlarını başlarının üstünde ve yanlarında birleştirdiği için üstten ve yanlardan gelen ok ve taşlara karşı korunur; birlik dağılmadan düşmana doğru ilerleyebilir.
- **Dezavantaj:** Ağır donanım ve sıkı diziliş askerlerin hareket kabiliyetini kısıtlar; birlik hızlı hareket edemez, ani saldırılara karşılık vermekte zorlanır.

KISMİ PUAN: Yalnızca avantaj ya da yalnızca dezavantaj açıklanmışsa 4 puan. Avantaj ya da dezavantaj nedeni açıklanmadan yalnızca adlandırılmışsa ("koruma sağlar", "yavaştır" gibi) her biri için 2 puan.

SIFIR PUAN: Boş, kaplumbağa dizilişiyle ilgisi olmayan ya da avantajla dezavantajı aynı yönden yazan cevaplar.

© 2026 Dubba. Bu yazılının soruları, şekilleri, puanlama anahtarı ve çözümleri Dubba'nın özgün eseridir (5846 sayılı FSEK); tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde ve değiştirilmeden çoğaltıp öğrencilere, sınıflara, okullara ve kurslara bedelsiz dağıtabilirsin; satılamaz, ücretli bir ürün ya da hizmette kullanılamaz, ticari amaçla kullanılamaz, başka sitede barındırılamaz, kaynak dubba.com.tr gösterilir. Telif Politikası 3. madde: dubba.com.tr/telif